

Dudok en de sport

Door verval of (moedwillige) verwaarlozing zijn al heel wat monumenten teloorgegaan. Je kunt er geen vrede mee hebben, maar het is tenminste een schrale troost als dit lot een monument treft, dat niet enig in zijn soort is. Voor een creatie als de Hilversumse sporttribune van Dudok – wel enig in zijn soort – was rond 1970 het doodvonnis zo goed als getekend. Zo goed als ... want kosten noch moeite zijn gespaard om dit zeldzame ontwerp van de beroemde Hilversumse architect te behouden.

Als directeur Openbare Werken had Dudok alle oog voor de openbare ruimte. Want ruimte – groene long, zoals hij zei – is flankerend beleid voor bouwen. Zie hoe in Hilversum bij zijn scheppingen de buitenruimte deel uitmaakt van bebouwing.

Voor de hand lag dan ook, dat zijn ideeën parallel liepen aan die van de zogenaamde Bevredigingscommissie van de Erfgooiers. Het gaat hier om mensen, die al duizend jaar geleden in bezit kwamen van grond en erbij behorende goederen in het Gooi en die eigendommen overerfden. Een historie die in 968 begon en duurde tot het einde van het decennium 1960, als de verstedelijking vooral het Gooi niet ongemoeid laat. Wat de ruimtelijke ordening in deze streek betreft was er al die tijd maar één lichaam, dat daarbij de dienst uitmaakte en opsplitsing in verschillende dorpen wist te voorkomen. Ik doel op de vereniging van de Erfgooiers, Stad en Lande, waarin later ook vertegenwoordigers van de gemeente zaten, op den duur een vat vol tegenstellingen. Grondverkoop, goed voor de portemonnee van de leden werd steeds bedreigender voor natuurbehoud. De Bevredigingscommissie moest die tegengestelde belangen tussen leden en gemeentelijke respresentanten zien te verenigen. Een zelfde doelstelling had de centrale schoonheidscommissie van het Gooi. Onder leiding van Dudok, toen directeur Openbare Werken, is door deze commissie een rapport opgesteld, waarin de gemeenten de opdracht kregen hun uitbreidingsplannen te

situëren in de engen en bos en heide onaangetaast te laten. Daarin werden voor natuur en recreatie te bestemmen terreinen aangewezen.

Recreatie en openbare ruimte

Tot zijn taak als directeur rekende Dudok ook de zorg voor openbare voorzieningen. Een sportpark hoorde daarbij. Hilversum had in 1917 wel enkele voetbalvelden. Maar in dat laatste oorlogsjaar had de bevolking ook honger. Voor de teelt van aardappels werden die velden omgeploegd. Dit was zeer tegen de zin van de Nederlandse Voetbalbond, toen nog niet Koninklijk. Het grootste bezwaar was, dat de velden ook lange tijd daarna niet meer geschikt waren voor sportbeoefening. De bond eiste andere terreinen. Daartoe ging Dudok te rade bij de destijds bekende sportjournalist *Jan Feith*. Zij kozen voor een voetbalterrein bij de Soestdijkerstraatweg en de Utrechtse weg. Nu is nog te zien, hoe dit gebied met zijn openheid en zichtlijnen de smaak van Dudok verraadt. Er moest echter nog een hobbel genomen worden, omdat het grootste deel van het terrein eigendom van de Erfgooiers was. In eerste instantie waren hun eisen te hoog voor de gemeente, maar in 1918 kwam men toch tot overeenstemming. In 1919 kreeg Dudok het groene licht voor zijn ontwerp: vijf sportvelden, waarvan één hoofdterrein voor speciale gebeurtenissen met daaromheen een atletiekbaan. Rond het geheel een draversbaan van 1000 meter lengte, waaraan onuitwisbare namen kleven als *Quicksilver S* en *Henri Buitenzorg* en waarop de

ruiterwedstrijden van de Olympische Spelen van 1928 gehouden werden. Bij het hoofdveld tekende Dudok een tribune als afsluiting van de Soestdijkerstraatweg. Daartegenover de nog steeds bestaande open Dudoktribune met houten opbouw. In 1921 werd het sportpark in gebruik genomen.

Dudoktribune

Over zijn tribune kunnen we Dudok beter zelf aan het woord laten: 'Tegenover den toegangsweg is de tribune geprojecteerd, gedeeltelijk overdekt, gedeeltelijk open. De algemeene inrichting is een steenen onderbouw en houten bovenbouw, het houtwerk wordt met decoratieve kleuren behandeld. De toegangsweg is onder de tribune door geleid; 2 rijwielbergplaatsen en 2 kleedkamers zijn in de onderbouw opgenomen, terwijl in de as van de eigenlijke tribune een buffet is geprojecteerd waarboven een orkestje een geschikte plaats vindt.' Tot zover Dudok. De architectuur van deze tribune heeft opvallende vlakdecoraties en felle kleuraccenten en veel onderdelen met name de vlaggenmasten verraden de stijl van de Amsterdamse school. Zoals gezegd: de tribune is nog steeds in volle glorie te bewonderen.

In 1990 was hij danig vervallen en verwaarloosd, toen er ook nog een – overigens snel gebluste – brand uitbrak. Niet ver van de tribune lag toen de slopershamer al klaar. Door acties van vele cultuurminnaars in Hilversum is de gemeente gelukkig op andere gedachten gebracht en kon de tribune in 1998 door de

toenmalige staatssecretaris voor Cultuur, *Aad Nuis* in gebruik worden genomen. In 1997 werd bij de tribune een monument onthuld ter nagedachtenis aan dwangarbeiders, die zich in 1944 hier moesten melden voor de Arbeits-einsatz en van wie een groot deel niet is terug-gekeerd.

Het Dudokgebouwtje

Bij de eerste uitbreiding van het sportterrein in 1925 ontwierp Dudok ook een gebouwtje met kleedkamers en vergaderruimte, die – voor wat hoort wat – ook nog door de Erfgooiers is gebruikt. Bij de uitbreiding met een groter tribunegebouw in 1977 stond dit op het achter-veld van het sportpark in de weg en kwam de spontane gedachte van sloop op. Het is vooral op aandringen van de toenmalige directeur Sport, Recreatie en Jeugdzaken, *Fred Repko*, oud-voorzitter van de Hilversumse Historische Vereniging *Albertus Perk* en thans vice-voorzit-

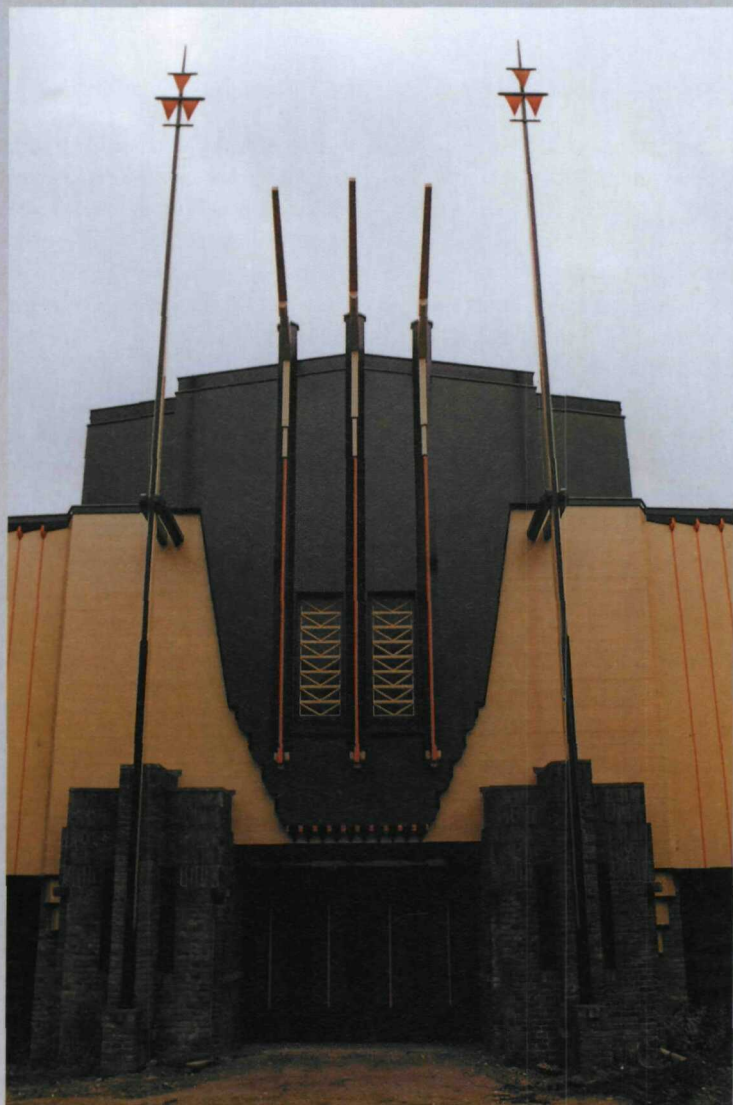
Het sportstadion van Dudok.

ter van Heemschut Noord-Holland, dat daar een stokje voor gestoken is. In de stijl van Dudok maar met meer kenmerken van *Frank Lloyd Wright* is een nieuw gebouwtje voor kaartverkoop en vergaderruimte in de nabijheid van de tribune neergezet. De stijl van deze Amerikaanse architect, zeer bewonderd door Dudok, was vooral te herkennen aan de langge-rektheid van het gebouwtje met contrasterende verticale elementen en smalle ramen, direct onder de overhellende dakgoot. Maar ook deze schepping moest het veld ruimen. Gelukkig niet voor sloop alleen.

En het moet gezegd: wat architect *Hartman* nu heeft gerealiseerd is weer Dudok ten voeten uit. Geen wonder want daarvoor heeft hij veel bronnenonderzoek naar materiaal, kleur-gebruik en invloeden van de Amsterdamse School verricht.

Het einde van de draf-sport in Hilversum rond 1980 heeft natuurlijk een geweldige invloed gehad op de herinrichting van dit gebied, dat ondanks alles toch nog redelijk zijn openheid en zichtlijnen heeft behouden. Een gigantisch hoofdkantoor van *Nike* door *William Donough en partners* tegenover de Dudoktribune heeft, dat moet gezegd, nog wel wat tribune-uitstraling en probeert met het gele, smalle steen-gebruik van Dudok iets van zijn sfeer te behou-den. Doch in de omgeving van grote kantoorgebouwen, die dit moderne stukje Hilversum in de economische vaart moeten meevoeren, zijn de beide overgebleven Dudokscheppingen tekenen van een andere tijd. Maar laten we dankbaar zijn, dat ze er in elk geval *nog* en *weer* staan.

J.D. Gerritsen is PR-medewerker van Heemschut Noord-Holland.

Entree sportstadion.